

CRDL: contact door aanraking

CRDL (spreek uit cradle) is een interactief zorginstrument dat op aanraking tussen mensen reageert en deze vertaalt in geluiden of muziek. Dit maakt contact mogelijk voor cliënten die moeite hebben met communicatie en sociale interactie. Denk aan contact tussen volwassenen met bijvoorbeeld dementie, autisme of een verstandelijke beperking, maar ook kinderen, en hun familie, naasten en zorgverleners.

CINDY DE BOT, docent-onderzoeker, Avans Hogeschool, Lectoraat Leven Lang in Beweging, Breda

IVANKA BAAS, hbo-verpleegkundige, Rivasgroep Zorggroep, Sliedrecht

LEERDOELEN

Na het lezen van dit artikel:

- weet u wat CRDL inhoudt;
- weet u bij wie CRDL ingezet kan worden;
- weet u hoe CRDL werkt in de praktijk.

TREFWOORDEN

CRDL, aanraking, persoonlijke aandacht, contact, dementie

1 STUDIEPUNT

De CRDL is een houten zorginstrument, dat reageert op huidaanraking en die aanraking vertaalt in geluid.¹ Door dit wederkerige zintuiglijke contact ontstaat een speelse, spontane en intuïtieve vorm van communiceren. Vasthouden, zacht knijpen, strelen, kietelen en tikken op iemands huid veroorzaken elk een ander geluid: een bergbeek, muziek, stemmen. De CRDL (spreek uit als het Engelse cradle) is ontworpen voor mensen die moeite hebben met communicatie en/of sociale interactie. Denk aan contact tussen volwassenen met bijvoorbeeld dementie, autisme of een verstandelijke beperking, maar ook kinderen, en hun omgeving. CRDL won in 2018 de Nationale Zorginnovatieprijs.²

HOE WERKT HET?

De interactie begint wanneer twee gebruikers ieder één hand op de CRDL leggen en een circuit vormen door elkaar aan te raken.³ CRDL herkent de manier waarop mensen elkaar aanraken en vertaalt deze aanrakingen in geluid. De manier van aanraken is van invloed op het

geluid dat wordt voortgebracht. De CRDL beschikt over 25 voorgeprogrammeerde geluiden, verdeeld over vijf thematische geluidsbibliotheken:

1. geluiden uit de natuur (zee, meeuwen, krekels, een beekje);
2. geluiden uit de stad (fietsbel, kerkklok, paardenhoeven, stoomtrein);
3. geluiden van dieren (kippen, katten, eenden, een spinnende poes);
4. geluiden van muziekinstrumenten (piano, cello, gitaar);
5. geluiden uit huis, tuin en keuken (fluitketel, lopen op een houten vloer, rammelende koffiekopjes).

Er kunnen ook gepersonaliseerde geluiden of muziek toegevoegd worden. Hiermee kan bereikt worden dat de geluiden meer aansluiten bij de behoeften en herinneringen van de gebruikers.

Figuur 1 De CRDL.

Figuur 2 Meerdere gebruikers bij de CRDL.

Om aanraking in geluid om te zetten, is het belangrijk dat er een kring gemaakt wordt tussen gebruikers en de CRDL:

1. Twee gebruikers leggen ieder een hand op een verschillend aanraakvlak van de CRDL.
2. Terwijl gebruikers ieder één hand op het aanraakvlak van de CRDL laten rusten, raken zij elkaar aan (d.m.v. huid-op-huidcontact), waardoor een gesloten circuit wordt gevormd.
3. De CRDL registreert en herkent verschillende vormen van onderlinge aanraking tussen gebruikers en zet deze om in geluids-/ muziekfragmenten.

Wanneer meerdere gebruikers willen meedoen, dan kunnen zij worden toegevoegd aan het circuit door de kring te vergroten, als schakels in een ketting.³ De kosten van CRDL zijn 3.950 euro.¹

CRDL kan bij diverse doelgroepen worden ingezet. Het gebruik ervan is vooral gericht op cliënten met dementie,⁴ maar ook goed bruikbaar bij cliënten met autisme of een verstandelijke beperking.^{5,6} Uit het onderzoek van Peters et al. bleek dat partici-

panten met autisme en een verstandelijke beperking meer initiatief en minder gedragsproblemen lieten zien. Ook verbeterde de stemming en de afstemming tussen begeleider en participant in de tijd dat er gebruikgemaakt werd van de CRDL.⁵

CRDL kan worden gebruikt door zorgmedewerkers, maar ook door familieleden, partners en mantelzorgers. Mantelzorgers helpt het om op een nieuwe manier contact te maken met hun naaste die niet meer in staat is om te communiceren. Zo kan het contact op momenten teruggevonden worden en kunnen mensen zich dichter bij elkaar voelen.

Ook studenten van de Academie voor Gezondheidszorg en van de Academies voor Sociale Studies Breda en 's-Hertogenbosch maken gebruik van CRDL. Zo ontwikkelen zij zich tot (toekomstige) zorgprofessionals, die zorg op maat leveren met behulp van technologie vanuit het GETlab.⁷ Het GETlab staat voor Gezondheid en Technologie Laboratorium en is een onderdeel van de Avans Hogeschool. Studenten verpleegkunde demonstreren de CRDL

tijdens intra- en extramurale stages of geven een workshop over het gebruik ervan. Ook instellingen kunnen bij GETlab kennismaken met de verschillende vormen van zorgtechnologie zoals CRDL, maar ook met de zorgrobots Pepper en Zora en andere zorginnovaties.⁷

CRDL is een waardevolle toevoeging om persoonlijk contact te maken en te houden met cliënten. Vervolgonderzoek is echter noodzakelijk naar de mogelijke effecten van de inzet van CRDL. Hierbij zal gekeken moeten worden naar diverse doelgroepen (volwassenen en kinderen) en mogelijke uitkomstmaten op langere termijn.

VERPLEEGKUNDIG PRAKTIJKGERICHT AFSTUDEERONDERZOEK

Een van de auteurs (IB) onderzocht in haar verpleegkundig praktijkgericht afstudeeronderzoek de effecten van CRDL op het gebied van sociale interactie in een wooncomplex van Zorggroep Rivas. Zij heeft hiertoe acht cliënten in stadium 4 (eindstadium) van dementie en een zorgverlener geïnccludeerd. De leeftijd van de cliënten varieerde van 55 tot 89 jaar. Verdeeld over drie meetmomenten zijn er observaties gedaan met betrekking tot sociale interactie en interviews gehouden over de ervaringen van de zorgverlener. Het eerste meetmoment was een nulmeting gevolgd door twee meetmomenten met CRDL.

STAPPENPLAN

De CRDL biedt nieuwe mogelijkheden om contact te maken. De volgende tips kunnen worden ingezet tijdens het gebruik van de CRDL.¹

1. Maak van het gebruik van de CRDL een terugkerend onderdeel voor gebruikers/ cliënten. Inbedding in het zorgleefplan kan bijdragen aan een optimaal gebruik van het instrument.
2. Geef het bezoek van zorginstellingen actief de mogelijkheid het instrument te gebruiken tijdens hun bezoek.
3. Plaats de CRDL zo dat deze gemakkelijk door iedere deelnemer kan worden aangeraakt. De CRDL kan zowel op tafel als comfortabel op schoot worden geplaatst.
4. Benader het gebruik speels en onderzoekend, zonder de uitkomst te veel te willen sturen. Er is geen objectief goede of foute manier om de CRDL te gebruiken.
5. Let op reacties van gebruikers op de aanrakingen en geluiden en stem uw handelingen hierop af. Spontaneit wordt aangemoedigd.¹

De CRDL nodigt de cliënten uit tot het maken van contact met het instrument, maar niet tot het maken van contact met de zorgverlener. De CRDL kan een

grote bijdrage leveren aan het doorbreken van het isolement, terwijl cliënten veel geluiden waarnemen en zichtbaar genieten.

'Ze kon rustig achterover zitten en genieten van de momenten. Ik heb eigenlijk geen moment gehad dat ik dacht dat ze er onrustig van werd.'

De meerderheid van de cliënten maakte gaandeweg het onderzoek vaker contact met CRDL. Dit contact was veelal onderzoekend van aard. CRDL is een uitnodigend houten instrument dat aansluiting geeft voor mensen met dementie.

'Nou ik vond haar wel heel rustig vandaag. Ik had ook wel het gevoel dat het haar rust gaf om het instrument vast te houden. Gewoon het is een mooi instrument, voelt fijn aan natuurlijk.'

Het initiatief tonen van contact maken tussen cliënt en zorgverlener was wisselend. Een aantal mensen vond het fijn om via de handen contact te maken met de zorgverlener.

'En ik had wel het idee dat ze het fijn vond om haar hand erop te leggen, of ze legde hem dan weer op mijn hand, zo was ze steeds een beetje bezig om contact te maken.'

De meerderheid van de cliënten keek, volgens de observaties, de zorgverlener aan bij het horen van de verschillende geluiden.

'Nou er was wel een klein moment ja. Toen ze het Wilhelmus hoorde, denk ik. Toen gingen haar ogen wat meer open en je hoorde haar op een gegeven moment zelfs een beetje mee neuriën zo, dat was wel heel mooi om te zien ja.'

'Maar toch denk ik dat er bij hem wel iets loskwam. Want ergens denk ik wel dat hij er echt van heeft genoten. Hij was aan het lachen en had echt ontzettend veel plezier om die geluiden die eruit kwamen. En soms ging hij dan even helemaal rechtop staan en keek me dan aan en toen dacht ik: zo, nou ben je er en dat is een heel mooi moment hè.' ■

LITERATUUR

1. CRDL: contact door aanraking. 2018. Geraadpleegd via <https://crdlt.com/crdl> op 2 juli 2019.
2. Jansen R. Slimme inco en CRDL winnen Nationale zorginnovatieprijs. 2018. Geraadpleegd via <https://www.nursing.nl/slimme-inco-en-crdl-winnen-nationale-zorginnovatieprijs/> op 2 juli 2019.
3. Zorginnovatie. CRDL. 2018. Geraadpleegd via <https://www.zorginnovatie.nl/innovaties/crdl-cradle> op 2 juli 2019.
4. Waardigheid en trots. CRDL maakt wederkerig contact mogelijk bij zwaardere dementie. 2016. Geraadpleegd via <https://www.waardigheidentrots.nl/actueel/crdl-maakt-wederkerig-contact-mogelijk-zwaardere-dementie/> op 2 juli 2019.
5. Peters-Scheffer N, Frankema Y, Tuenten L. Verbeteren van contact bij mensen met autisme en een verstandelijke beperking. Wetenschappelijk Tijdschrift Autisme 2018;17:4.
6. Peters-Scheffer NC, Sneep L. Het effect van de CRDL op de alertheid en gerichtheid, het initiatief tot interactie en de stemmingen van mensen met een ernstig meervoudige beperking tijdens interacties met hun moeders. NTZ 2018;44:270-87.
7. GETlab. Avans Hogeschool. 2018. Geraadpleegd via <https://www.avans.nl/onderzoek/projecten/detail/get-lab> op 2 juli 2019.
8. Baas I, Bot C de. Inzet van CRDL bij cliënten met dementie (afstudeeropdracht). Breda: Verpleegkunde Avans Hogeschool; 2019.